

FOTO: MONICA KALTENSCHNEE

NOG EVEN LANGS DE FOTOGRAAF

De documentaire *Nog even langs de fotograaf* vertelt het verhaal achter een recent teruggevonden fotoserie uit de oorlogsjaren van fotografe Annemie Wolff. De collectie bestaat uit portretfoto's van buurtgenoten in Amsterdam-Zuid uit 1943, het jaar van de laatste grote razzia's. Velen dragen de Jodenster. Waarom gingen ze onder die omstandigheden 'nog even langs de fotograaf'? Nu, zeventig jaar later, zijn de foto's voor overlevenden en nabestaanden van grote emotionele waarde en van historische betekenis voor ons beeld van de Jodenvervolgung. Parallel aan het ontrafelen van de verhalen achter de portretten, krijgt het profiel van de jonge oorlogsweduwe gestalte, die haar eigen beschadigde leven in dienst stelt van de vervolgdgen. De film is door de Joodse Omroep in januari 2015 uitgezonden en nu voor 15 euro op dvd verkrijgbaar (58 minuten) bij www.self-madefilms.nl. De film is geschikt om te gebruiken in het onderwijs.

DE OCEAAN VAN TIJD

Anno 2015 worden we overspoeld door exabytes aan data. Elke minuut komen er 300 uur aan *YouTube*-video's en drie miljoen *Facebook*-likes bij. De veranderingen in deze informatietijd gaan zo snel dat we gevangen zitten in onze geschiedenis en we het zicht op de oceaan van tijd die achter ons ligt zijn kwijtgeraakt.

Als ik soms het antwoord op een vraag uit de klas schuldig moet blijven en leerlingen mij dat kwalijk nemen omdat ik 'alles moet weten', beroep ik me op het eenvoudige gegeven dat geschiedenis (*ruimte*) $\times$ (*tijd*) is. Overal gebeurde immers altijd iets. Nu beperkt onze geschiedschrijving zich tot de belangrijke ontwikkelingen op aarde – dat scheelt gelukkig heel veel *ruimte*, maar dan nog: de planeet is een joekel en vooral de omvang van de verstreken *tijd* is nauwelijks te bevatten.

We weten dat het heelal zo'n 13,7 miljard jaar oud is, maar eigenlijk zegt ons dat niets. Een miljoen, een miljard: allebei heel veel tijd, niet waar? Maar als ik mijn leerlingen vertel dat een miljoen seconden elf dagen bestrijken, maar een miljard seconden liefst 32 jaar, blijkt een miljard plotseeling heel veel. Ik heb trouwens mijn miljardste seconde uitbundig gevierd, hoewel het feest van korte duur was.

Als de eerste mens de homo habilis is, en laten we daar even van uitgaan zonder verzeild te raken in een hominidae-discussie, dan struinen wij al zo'n 2,5 miljoen jaar rond op deze aardkloot. Ik strek wel eens mijn armen voor de klas en zeg dan: 'Kijk, dit is het bestaan van de (handige) mens en daar – ik wijs op de laatste centimeter – daar begint de landbouwrevolutie. Al die tijd daarvoor waren we jagers en verzamelaars.' Het is een poging de tijdsduur inzichtelijk te maken.

'Ik heb mijn miljardste seconde uitbundig gevierd, hoewel het feest van korte duur was'

Overigens, als we ons de geschiedenis van de aarde voorstellen als een dag van 24 uur, dan bestaat de homo sapiens nog maar één minuut en 17 seconden. Dinosaurussen hebben in deze vergelijking maar liefst drie kwartier op aarde rondgelopen.

De informatiestroom die wij dagelijks voor onze kiezen krijgen, is gelijk aan de data die een negentiende-eeuwer in zijn hele leven te verwerken kreeg. Dat is moeilijk voor te stellen. Nog moeilijker voor te stellen is de continue, onveranderlijke wereld van de cro-magnonmens, de homo sapiens die ging schilderen. In Werner Herzogs *Cave of Forgotten Dreams* blijkt dat bepaalde schilderijen in de grot van Chauvet elkaar overlappen met een tijdsverschil van 5000 jaar. Het bewijst een ons onbekende toewijding. Het is alsof wij nu nog af en toe aan de Egyptische hiërogliefen zouden tekenen; hiërogliefen die de enige artistieke uiting van ons ras zouden zijn.

Werner Herzog zegt over deze tijd, zo'n 30.000 jaar geleden: 'The sequence and duration of time is unimaginable for us today. We are locked in history and they were not.' Inderdaad, door de razendsnelle veranderingen van de afgelopen honderd jaar heeft de geschiedenis zich om ons heen gesloten. ■

Jelte Posthumus woont in Groningen en is docent geschiedenis aan de CSG Liudger in Drachten. Hij schrijft al jaren over het onderwijs. Daarnaast is hij radiopresentator voor Glasnost, een Gronings radioprogramma over kunst en cultuur. Ook is hij muzikant en film liefhebber.

